

- Ղ. Ճմարտութիւնն երբ անարիւն ընտելացաւ աշխարհի,
Ետտուածորդին Յիսուս անգամ ահա վկայ 'ի Խաչի,
Սարտիրոսաց այս զոհն եղաւ Փրկիչ Հայոց աշխարհին .
Նահատակաց արեան կաթիլք վարդակարմիր ծաղկանց պէս
Օտարդ ու պսակ Լիկեղեցւոյ, փառք ու պարծանք եղան մեզ .
Յ. Քաջ լիցուք ճն Հայ որդիք
Վարդանանց սիրտն ընդունիմք,
Պահեմք նոցա սուրբ աւանդ
Կրօնքն, ազգութիւնն, անաղարտ :

Մ. Վ. Մարտիրոս :

Ե Ր Կ Ո Ւ Խ Օ Ս Ք

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՊԱՇՏՕՆԵՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Հարաւանկութիւն և վերջ, տես թիւ 1.)

Օ .

Պ Ժ Ն Ա Ս Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Եկեղեցւոյ պաշտօնէից ՊՃՆԱՍԻՐ
ՐՈՒԹԵԱՆ չք գիտեմք ինչ մեկնութիւն
տալու է. եթէ բուն պճնասիրութեան
նշանակութեամբ հասկանամք, չք վայ
եղեր կրօնաւորին, քանզի ամօթ է .
իսկ ուրիշ մեկնութիւն չեմք կարող
տալ, քանզի պատրուակած պիտի լի
նիմք : Երբ որովհետեւ պճնասիրու
թիւնը կրօնաւորին չք վայեր, հարկ
է ուրեմն նշաւակել նորա անպատկառ
երեւոյթքը :

Պճնասէրը ունայնամիտ է . ճմա
րիտ իմաստութիւնն ու առաքինու
թիւնը չք բնակիր ունայնամիտ զար
դասիրին սրտին ու մտքին մէջ . ուստի
յիմար է նա՝ որ խնենշութեամբ հա
գուիլ շքուիլ կը սիրէ :

Հանդերձը մարմնոյ ծածկութիւն հա
մար է, ինչ հարկ կայ աւելորդ հան
գերձներով բեռնաւորիլ եւ ծաղրելի
զարգերով պճնիլ՝ քանի որ պարզ հան
դերձ մի մեր պէտքը կարող է հոգալ :

Սարգուն ճմարտ զարդն է իւր
հազւոյ կատարելութիւնքը, համես
տութիւնը, առաքինութիւնն ու ի
մաստութիւնը, և սոցա կը վայելէ ըն
ծայիլ արժանաւոր փառք և վայելուչ
պատիւ : Պճնասէր եղողը այս ամեն
կատարելութենէ զուրկ լինելը կը
յայտնէ . քանզի չունենալով ճմարտ
արժանիք և իրական վայելելիւթիւն,
կուղէ արտաքին շքեղութեամբ փառք
ու պատիւ ստանալ, բայց իրեն պէս
պակասամիտներու զարմանքը միայն
կրնայ գրաւել . այլ իմաստնոց առաջեւ
ծաղր ու ծանակ կը լինի Սերայաբաժ
ներէն չք կարծուի թէ գձձութիւնը
կը պաշտպանեմք և անոր բարոյական
հանգամանք կրնծայեմք . ոչ, այլ մեր
խօսքը չափաւորութեան, պարզու
թեան և համեստութեան համար է :

Պճնասիրութիւնը կանացի հանգա
մանք մի է . կարծեմ բաւական ամօթ
է մարդու մը որ կը զիջանի կանանց

պէս արձնելու մոտադրութիւն դարձը
նէլ, Կոնանց մէջ անգամ երբ չափա-
զանց վայելչասիրութեամբ արձնազոր
դեպ մէկը տեսնեմք, նորա վերայ բա-
րի համարումն չեմք ունենար. անհա-
մետ, լիտի և այլն կանուանեմք. այլ
արձնասէր մարդն ի՞նչ անուանեմք,
հապա արձնասէր կրօնաւորն ի՞նչ ա-
նուանեմք . . . :

Ինչո՞ւմես ու զարդամիլ կանայք
իրենց արդ ու զարդովը կուղեն զարս
հրապուրել, նոցա կիրքերը գրգռել
և մեղաց սւ մոլութեան որոգայթին
մէջ ձգել, որ սատանայի գործ է և ոչ
մարդու, ուրիշ խելացիները զգուա-
նօք աչքերնին կը դարձնեն. իսկ ան-
միտները կապչին ու բերանաբաց կը
նային՝ առանց զգալու իրենց հոգւոյն
և սրտին մէջ ընդունած վէրքին ցաւը,
որ քաղցկեղն օդէս կը ճարակի և կը
խոցուտ մարմինն ու հոգին և կապա-
կանէ գեղեցիկ վարքն ու բնաւորու-
թիւնը: Իսկ երիտասարդք ալ կը պրճ-
նին իրենց աշխնամոտութիւնը ցոյց
տալու, և թերեւս զարդամիլ կանանց
համամիտ լինելնին յայտնելու և ա-
նոնց խորհրդոց պատասխանելու հա-
մար, որով երկուքն ալ իրենց մոքի
դատարկութեան և սրտի ապականուե-
հաւատութիւն տուած կը լինին: Սակայն
եկեղեցւոյ պաշտօնեայն ի՞նչ վախճանի
համար կը զարդարուի. և թէ նպատա-
կը վերոյիշեալները չեն, ուրեմն ի՞նչ են.
և եթէ արձնասիրութիւնը ասանկ ան-
պարկեշտ ու հեշտախտային խորհուրդ-
ներ կը պարունակէ, ամօթ չ'եկեղե-
ցականին որ այսպիսի անսուրբ խոր-
հուրդներով զբաղել և այս կերպ զգ-
ուելի կարծիքներ հրաւիրէ իւր վերայ:

Պճնասիրութիւնը վտանգաւոր մո-
լութիւններէն մին է, զոր խափանել
կը պարտի եկեղեցականը և ոչ թէ իւր
օրինակովն ալ քաջալերել: Որչափ

հարուստներ փճացուցած է արձնա-
սիրութիւնը և քանի՞ աղքատներ յու-
սահատեցուցած է. միթէ անոնց պա-
տասխանատու չ'են եկեղեցւոյ պաշ-
տօնեայք, որ չ'են խրատել և փնտա-
կորութիւնը ցոյց տար. մանաւանդ
արձնասէր կրօնաւորք, որ իրենց օրի-
նակով թելադրիչ կը հանդիսանան:

Կը յիշէք անշուշտ, Հարբ, որ Ս.
Պատրիարք Հայրիկը արձնասիրութեան
դէմքարող մի տուաւ. և օրիորդ մի
լրագրաց միջոցաւ պատասխանեց թէ
“Նախ քու եկեղեցականներդ խրատե-
և զգուշացուր”. և նոյն յօդուածին
մէջ նկարագրած էր արձնասէր կրօնա-
ւորը իւր բոլոր խենչէ կերպարանօքն
ու լիտի շարժմամբը. չը պատկառե-
ցա՞ք զարդասէր Հարբ: Եթէ այսպի-
սի անարգութիւններէ ամօթ չ'էք կրեր,
կը նշանակէ թէ դուք ձեր պատիւը կը
բուսած էք. վասն զի ինչպէս ըսած է իւ-
մաստունին մէկը թէ, “Ով որ պատի-
ւը կորսնցնելէ կը վախնայ, այնպիսին
իւր անձը անկարգութիւններէ կը զսպէ
և անպատուութենէ կը զգուշանայ, իսկ
անգամ մի զայն կորսնցնողը կը համար-
ձակի առանց ամօթոյ ամեն չարիք
գործելու”: Նոյն օրիորդը թէ՛ր զար-
դասէր է, այդպէս ընելով թէպէտ իւր
անուղղացութիւնը յայտնեց, սակայն
դուք չ'էք խղճեր, որ պատճառ տուիք
նորա այդ համարձակութեան. և չը
համոզուեցա՞ք տակաւին որ ձեր օրի-
նակովը գեղձման առաջնորդած էք մը
ղովուրդը և պատասխանատու էք նո-
ցա չարեաց, մեղաց և մոլութեանց:

Երբ Յիսուս Քրիստոս վայ կը կար-
դար կեղծաւոր Փարիսեցիներուն՝ նո-
ցա արձնասիրութեան համար, երբ կը
նախատէր ու վար կը զարնէր նոցա փա-
ռաւոր ու երեւելի հանդերձներով
չըջելու բաղձանքը, միթէ մեզ համար
բացառութիւն ըլլաւ. “Հանդերձի

համար մի հոգայք, և երկու հանգերձ մի ունենաք ու, արգելական պատուէր ներն՝ ինչպէս ամեն մարդու համար, միթէ նոյնպէս, և առաւել ևս մեզ հա մար ալ չէ՝

Այդք է Հարք իմ և եղբարք, ափս սոս է այն հոգն ու մտածմունքը զոր կը վատնեմք ցեցերու կուր լինելք հան դերձներն ստանալու, պահպանելու և մանաւանդ անոնցմով զարդարուելու համար։ Այդ հակողութիւնն ու մտա տանջութիւնը եթէ ոմանց բարուց ուղղութեան և հոգւոյ փրկութեան վերայ ըրած լինէինք որչափ արդիւնաւոր և մխիթարական էր թէ մեզ եւ թէ այլոց համար։

Պճնասիրութեան ետեւէ մոլորեալ եկեղեցականը իրաւունք կուտայ այլոց կարծել, որ փառամով, խաբեբայ, շոպոյ, ցանկասէր և վավաշոտ է. քանզի ինչպէս լզնիկ կըսէ. «() արդար ուղղործնաւորը գեւերու հիւր ընկալէ», ուստի և իւր խորհուրդներն ու գործքերն ալ դիւային են, որ չեն վայելեր կրօնի սրբութեան։ Աւրեմն մեծն Աղէքսանդրի ըսածին պէս պէտք է կամ անուննիս փոխելք կամ գործքերնիս. բանդի Աստուած սուրբ է և կը կամի որ մեք ալ սուրբ լինիմք. «Քանզի կու չեաց զմեզ Աստուած ի սրբութիւն և ոչ ի պղծութիւն»։

Որպէս զի չըստիպուիմք աւելի ան պարկեշտ իրողութիւններ յայտնել այս մասին այսչափ հերիք սեպելով անցնիմք օրինալանցութեան վերայ ալ բիչ մը խօսիլ և վերջացնել։

Ի.

ՕՐԻՆԱՑ ԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒԹԻՒՆ

Յայտնի է որ օրէնք մը կը հաստատուի անկարգութիւնները կարգաւորելու և թիւրութիւններն ուղղելու համար։ Այս հասարակ օրէնքն այն տեղերն զգալի կը լինի, ուր անկարգութիւնք կը յաճախեն։ () րէնք եղած տեղը նորա տրամադրութեանց դէմ տեղի ունեցած շարժումները՝ եթէ օրէնք դրուելէ յառաջ լոկ թերութիւն կը համարուէին, որէնքը սահմանուէին վերջը այն ամեն զանցառութիւնք և ընդդիմութիւնք կը լինին յանցանք, մեղք և ոճիր։ Ինչպէս առիթ ունեցանք շատ տեղ ցոյց տալ թէ օրէնք չեղած տեղը հաստատուն բարութիւն չը լինիր, նոյնը վերստին կը կրկնեմք։ Քանզի ուր որ օրէնքը չի չխէր, այն տեղէն կարգաւորութիւն յուսալն ան մտութիւն է, և ուր կարգ և կանոն չըկայ, այն տեղ ուղղութիւն չը լինիր, իսկ ուղղութիւն չեղած տեղն անհաւրին է որ բարի բան մի հաստատու տութիւն գտնէ։

Այն օրէնքը չէ իշխողը, ուրեմն կիրքն է. և հնազանդութիւնները կիրքերու նուիրուած են. ո՛հ և ի՛նչ աղետալի կը լինի այն տեղին վիճակը, ուր մարդկային յեղեղուկ և անսանձ կիրքերը կը տիրեն։ Անգաւոր ամեն բան շփոթութեան մէջ կը լինի. ամեն մարդ իւր միտքը իւր գործը լաւ կը համարի, անդ մոլութիւնք և մոլորութիւնք անսանձ կը յառաջանան. անգթութիւնք և զրկանք սուր կը շողացնեն, ստութիւնն ու խարդախութիւնը, կեղծաւորութիւնն ու նենգութիւնը օձի պէս կը սողան և անմեղաց սիրտն ու հոգին կը թունաւորեն։ Աստիճա՛ր՝ ատելութեան, անարգանաց և սիրակալութեան կամ

վրէժխնդրութեան դաշնակից լինելով խաւարի մէջ թակարթներ կը լարէ , և բաղմոյս կը յաջողի արդարութիւնն ու անմեղութիւնը թակարթել , յառաջադիմութիւնը , լուսաւորութիւնը , ազգային օգուտն ու բարիքը այն տեղ , այն խաւար ծուղակին մէջ կաշկանդել , եթէ ոչ կորուսանելու՝ գէթ առ ժամանակ մի արգիլելով նոցա արդէանցը խափանարար լննելու համար : Վասն զի արդարութեան վերայ հիմնուած շրջահայեացք և անաչառ օրէնքն է որ կիշխէ , այլ շահախնդրութեան ջախջախ եղեգան կռթնած , անձնասէր կամապաշտութեան կոպտութեամբ զննուած , հազար նկատումներով բիւր երկիւղներով և կառկածներով շրջապատեալ կիլքն ու կամքն է անդ իշխան և կառավար , որ հրամաններ կրնէ . եթէ հասարակաց միասակար ալ լինին , սակայն ինքը կը պնդէ և գործադրութիւնը կը պահանջէ , եթէ իրեն միասակար լինին ուրիշ պատճառներով ետ կառնէ . շինելու տեղ կեղծանէ , կանգնելու տեղ կը քանդէ . և այսպէս թէ ինքն և թէ ժողովուրդը կատաղի փոթորիկներով յուզուած ծովուն ալեաց մէջ աստանդական տատանող նաւուն կը նմանի , որ ոչ կարող է հանգիստ լինիլ , և ոչ դէպ ի իւր նպատակը գիմել , այլ շարունակ իւր կորստեան վտանգին ըստ պատելով կը ծփոյ և կը հեծէ : Վայ ուրեմն այն խեղճ ժողովրդեան , որ առանց բարեկարգ օրէնքի կառաջնորդութիւն , բայց և առաւել վայ այն առաջնորդին որ ժողովրդեան լուութեան համար սահմանուած օրէնքը կարհամարհէ : Եթէ օրէնք հաստատողը օրհնութիւն պիտի ստանայ , ուրեմն անէ՞ք անոր , որ օրէնքը կարհամարհէ և կեղծանէ :

Հարկ չի կայ կարծեմ եկեղեցւոյ

պաշտօնէից օրինադանց կամ օրինաց արհամարհող լննելը հաստատուելու կամ թխտելու : Վասն զի մինչ ցարդ մեր խօսածներէն կը հասկցուի , որ նորա իբրեւ օրինաց աւանդապահներն ըլլալով հանդերձ իրենց ապօրինի գործքերովը օրէնքներն արհամարհած և օրինադանց գտնուած են , որով այսչափ չարիք հասուցած են ազգին և իրենց գլխուն :

Որչափ ցաւալի է տեսնել , Եկեղեցւոյ պաշտօնեայն , Լստուծոյ հօտին առաջնորդը որ օրէնք կարհամարհէ , մինչդեռ իրմէն օրէնք կը պահանջուի . բայց ինչ կը լինի իւր արհամարհանաց հետեւութիւնը , լսենք Տիրոջ : « Բահանային չթուները պէտք է գիտութիւն պահպանէ և անոր բերնէն օրէնք պիտի խնդրուի . ինչու որ ամենակալ տիրոջ հրեշտակն է , իսկ դուք ճամբէ դուրս ելաք եւ շատերը օրէնքին նկատմամբ գայթակղեցուցիք . . . և սալա զձեզ բոլոր ազգաց մէջ արհամարհած և երեսէ ձգուած թուղելով՝ անարգեցի . պատճառ որ իմ ճոնսապարհս չը պահեցիք , այլ օրէնքը կը ծռէիք և ակնառութիւն կրնէիք » : Լստուած ամենաբարին ինքն գոլով ծայրագոյն բարի , կուգէ որ իւր բանական արարածներն ալ բարութք և կարգաւորութեամբ անցնեն սոյն կենցաղական յաւիտենիս շրջանը և անվախճան յաւիտենին մէջ արժանաւորութեամբ մտնել պատրաստուին , ապա թէ ոչ ինչպէս անբան ու անզգայ արարածոց վերայ օրէնք մի կիշխէ և այն օրէնքէն դուրս ելնողը անշուշտ իւր երջանկութենէն , հանգստութենէն և մինչեւ իսկ կեանքէն ալ կը զրկուի , նոյնպէս եւ բանական էակին , մարդուն համար ալ բայց ի բնականէն բանական օրէնքներ ալ տրուած է . որոցներհակոյն և դորս արհամարհողն ալ իւր ներհակը պիտի

կրէ . քանզի այսպէս կրտսառնայ Մա-
տուած : «Իմ ժողովրդեանս առաջ-
նորդներն իրենց փափկութենէն պիտի
իյնան . և իրենց չար ընթացքին հա-
մար պիտի մերժուին » : — «Նա եւս
այդ հովիւներուն հակառակ եմ . և
անոնց ձեռքէն իմ խաչներս պիտի պա-
հանջեմ և անոնց բերնէն պիտի ազա-
տեմ զանոնք , որ ալ անոնց կերակուր չը
լինին , և այդ հովիւներն ալ չը պիտի
արածեն իմ խաչներս » : — Հանէք այդ
չար ծառայն արտաքին խաւարը , այն
տեղ թող լայ և ակռաները կրճտէ :

Այսպէս ահա աղետալի է այն ե-
կեղեցւոյ պաշտօնէին ներկայ վիճակը
և վախճանը , որ իւր կոչման ու պար-
տաւորութեանց ներհակը գործելով
պարտադանց կը լինի ու քար գայթակ-
ղութեան կը դառնայ անմեղաց առ-
ջեւ : Արհամարհե՛ք է նա աղբաց եւ
ազանց մէջ . Աստուծոյ երեսէն ձգուած
չարաչար մոլորութենէ ՚ի մոլորութիւն
կը գլորի միշտ և իրեն համար աղետա-
լի վախճան կը պատրաստէ : Թող չը
խաբուի այնպիսին կեղծաւոր շողբորթ-
ներու սուտ գովեստներուն և նենգա-
ւոր դաւաճաններու յուզայեան համ-
բոյրներուն . որք իրենց շահասիրու-
թեան , փառասիրութեան և անձնա-
կան որ և իղէ վատ կիրքերնուն գոր-
ծիք ընելէն վերջը պատրաստ են օր մի
գահալիժել յանդուճուս անարգու-
թեան և անպատուութեան :

Օրինազանցին համար սահմա-
նուած այս փոխարինութեանց առհա-
ւատեցայն ամեն օր կրնդունին օրինա-
զանցք , բայց ոչ իրենք կրդուչանան
և ոչ այլք կը խրատուին : Պէտք է ըզ-
գուշակալ , Հարք , ապա թէ ոչ մօ-
տալուսէ այն մեծ և բոլորական հա-
րուածը որ օրէնքն արհամարհողներու
համար սահմանած է աստուածային ի-
մաստութիւնը , և զոր շատերը կրե-

ցին և կը կրեն միշտ , այն է , եղծումն
և ապականութիւն , արհամարհանք և
անարգութիւն : Հատերուն մէջէն մէկ
նշանաւորն ըսեմ . Իարձրաստիճան ե-
կեղեցական մի , գրեթէ եռեսուն տա-
րի յառաջ այս տեղ գտնուելով մի օր
հասարակ միաբաններէն մէկուն հրա-
ման մի կրնէ . նա ալ ուրիշ գործի դր-
կուած լինելով կը պատասխանէ թէ
հիմա ժամանակ չունիմ : Եկեղեցական
իւր հրամանին չի կատարուիր տեսնե-
լով սաստիկ կը զայրանայ և խորոտա-
նօք սարսուղիքներ կրնէ , անարգանք
և լուտանք կը թափէ խեղճին գլխուն .
եւ յանկարծ պատասխան կրնդունի
թէ «էհ , հանդարտ կեցիր , այս տեղ
ձեր . . . լեռները չենք » : Արդապե-
տը թէ և նորէն կրտսառնայ , բայց մի-
աբանը առանց մտիկ ընելու արհա-
մարհանօք կը մեկնի : Այս վարդապե-
տը ուրիշ եկեղեցականաց հետ նստած
ատեն սոյն դէպքը վշտագին սրտիւ
կը պատմէ և վերջը սա նշանաւոր
խօսքը կը յաւելու . «Սէնք , կրսէ ,
արժանի եմք այս արհամարհանաց ,
և տակաւին քիչ է մեզ համար .
քանզի իրաւ որ մեր տեղը շատ ան-
վայել կերպով կը վարուիմք և արհա-
մարհանօք կը խօսիմք մեր ստորագ-
րեալներուն և ժողովրդեան հետ , հի-
մա արդարութիւն է որ մենք ալ այս-
պէս անարգութիւնք » : Եկեղեցւոյ այս
անարժան պաշտօնեայն այն ատենէն
մինչ ցարդ կապրի խաբէութեամբ և
լի անարգանօք . այդ դէպքը թէպէտ
ղգացած էր , բայց խրատ ըլլալու չափ
ներգործութիւն ըրած չէր իւր վերայ .
ուստի շատ անգամ շատ անարժան գոր-
ծերու մէջ գտնուեցաւ , յանդիմանուե-
ցաւ արտաքսուեցաւ առաջնորդութէ .
անարգաբար կրճափոխութեան դի-
մեց , և լրբօրէն քարոզներ տուաւ ՚ի
նպատակ Պատրիարք եկեղեցւոյն . յե-

տոյ նորէն ետ դարձաւ, իւր ճարպիկ ճարտարութեամբը նորէն պաշտօններու անցաւ, ՚ի վերջոյ յանդուգն անհրնազանդութեամբ և օրինազանցութեամբ եկեղեցական բարձրագոյն աստիճանի ձկտել յանդգնեցաւ ինքն ընտիր և ինքնակոչ . . . լինելով. ամեն ցածութիւն և անարգութիւն կրեց և այսօր լքեալ երեսէ ձգուած կը կենայ վանքի մի խորը : Արդ այս անձը եթէ առաջին փոքր հարուստներէն խրատուէր, փորձառու լինէր և կեանքը կարգադրելով իւր կոչման արժանանար, անշուշտ մեծամեծ պատուոյ պիտի հասնէր և եկեղեցւոյ մեծ ծառայութիւններ պիտի ընէր. քանզի բոլոր բնական պիտանի ձիրքերով զարդարուած է, բայց ՚ի ստացական կըրթութենէ : Այսպէս նաեւ շատերը պատժուած են և կը պատժուին : Բայց երանի՜ թէ այս հարուստները միայն մեր վերայ գային, և մեր օրինակովը զեղծանող օրինազանց ժողովուրդը ազատ քնար օրինաց արդար հատուց մունքէն : Այլ յաւիտեական օրէնքը անաչառ է, իւր արդարութիւնը ամենուն համար է. նա կը պատուհասէ զամենքն ալ առանց խորութեան. բայց այն ամենուն արտասխանատուն մենք պիտի լինինք. « Եթէ իւր անօրէնութեան մէջ պիտի մեռնի, բայց նորա արիւնը քու ձեռքէդ պիտի սահանջուի » :

Սեղմէ ոմանք Աստուծոյ, ատեալնէն փոխանակ զԱստուած և նորա օրէնքները քարոզելու. շատ անգամ, գուցէ յանգէտս կամ դիտմամբ, անուղղակի իրենք զիրենք կը քարոզեն, շատ անգամ օրէնքներ կ'եղծեն եւ խեղճ ժողովրդեան ստուծիւն ու գողութիւն ընելու թելադրիչ խօսքեր կը խօսին, որ ոչ Աստուծոյ օրէնքէն է և ոչ ուրիշ հաստատուն հիմ մի ունին,

այլ լոկ իրենց մոլորութենէն յառաջացած կամահաճ հնարքներ և անխոհեմ գիւտեր, զորս իբր իրենց հանձարոյն հրաշակը կը ներկայացնեն հրապարակ՝ առանց զգալու և տեսնելու թէ ինչ վատ ներգործութիւն կը նէ ժողովրդեան սրտին և որչափ կը խանգարէ նոցա բարոյական կենաց ուղղութիւնը : Արդարեւ պէտք է խօսիլ, եկեղեցւոյ բէմէն ՚ի լուր ժողովրդեան կամ առ տնին յունկանէ պէտք է քարոզել, բայց միշտ ճշմարտութեան և բարոյական ուղղութեան պատկառկալով և ոչ թէ ճարտարութիւն ծախելու համար սոխիցիփխս բերնին եւ կամը դուրս տալով. որք և Աստուծոյ Հոգին ալ կը թնամանեն՝ երբ անմեղ տաքար կըսեն թէ « Սուրբ Հոգին կը տայ մեզ և մեր ալ ձեզ » . բայց Աստուծոյ Հոգւով խօսողը Աստուծոյ խօսքը կը խօսի. Սուրբ Հոգին՝ ճշմարտութեան հոգի է. և ստուծեան հետ մասնակցութիւն չունի . . . :

Այս պէտք է խօսիլ ճշմարտութիւն, բնիք, բայց պէտք չէ կարծենք որ լոկ խօսելով ազատած կը լինինք պարտքէ. ոչ : Վանքի մեզ լուրը եթէ մեր խօսքը մեր գործքերով ապացուցուած չը տեսնէ, նորա ճշմարտութեան վերայ կասկածելով չուղուիր. որով և մէք Աստուծոյ խօսքին ազդեցութիւնը ժողովրդեան համար տկարացուցած և կտարած կը լինինք և կը մերժեմք ու կը հեռացնեմք մեր վերայէն Աստուծոյ թագաւորութիւնը. ուստի և արժանի եմք արհամարհանայ :

Ո՛վ Հաբէ իմ, մանաւանդ դուք որ բարձր աստիճաններու մէջ գլուխուելով իրաւունք ունեցած էք միւս կարգաց ընտրութեան, ձեռնադրութեան և նոցա վարուց վերայ, զգոյշ կացէք, որ մի գուցէ ձեր խօսքովն և

գործքովը առիթ տուած լինիք նոցա մտութեանց . մանաւանդ խիստ մեծ դպուշութեան կարօտ է ձեր այն ամենափութանգաւոր ընթացքը որ մէկուն պատժածը և արտաքսածը միւսնիդ առանց քննութեան կը յարգէք , կը մեծարէք և փափուկ պաշտօններ կը յանձնէք և վերջը վիշտ կը կրէք թէ դուք և թէ ժողովուրդը : Ս'էկեղնիդ կարգէ կը լուծէք , միւսնիդ կարգ կուտաք . իսկ յանցաւորը կարծես իւր վատութիւնքն ապացուցանելու և կարգէն լուծողին արդարութիւնը հաստատելու համար կերթայ նորէն անլուր չարիքներ գործելէ զինի կրօնափոխութեանարդութիւնն ալ յանձն առնելու չափ կը ցածանայ յանարգութիւն և 'ի նախատինս իւր պաշտպանին , 'ի վնաս և 'ի գայթակղութիւն ազգին : Ահա այս կերպիւ յանցաւոր պաշտօնեայք անասնձ ազատութիւն գտած են . և ոչ միայն չեն ուղղուիր , այլ և իրենց բրած ապիրատութիւնները քաջաբերուած տեսնելով՝ ալ աւելի կը չարանան , որոց պատճառը դուք և ձեր իրարու հետ ունեցած հակառակութիւնն է . որով ժողովուրդը կը հարստահարի և կը թշուառանայ : Իսէրըն Աստուծոյ Հայրք , պաշտօնեայք եկեղեցւոյ , այս պատկառելի անունը ամօթ թող ազգէ ձեզ , Աստուծոյ օրէնքներուն խոնարհութիւն հնազանդեցէք և ձեր այդ անձնական հակառակութիւններէն մէկդի կեցիք , ափսոս է ժողովուրդեան . դուք այդ իշխանութեանց և այդ դահերուն վերայ միշտ չէք մնար , բայց ժողովուրդը միշտ կայ , և ձեր թողած վատութիւնն ու լաւութիւնն ալ միշտ պիտի մնայ : Արխեպիսկոպոս ամենայն ակնածութեամբ որ առանց գիտմանելու և փոփանալու ընթեռնուք , Հայրք իմ , ձեր մէկ խոնարհ սրբաշնորհ խոյն տկար խօսքերը՝ ոչ թէ դատելու համար , այլ օգտելու նպատակաւ ընդունիք զայն : Ահա չենք զուրբ Հոգին Աստուած , որ մեր ամենուն սրտին վրայ ներգործելով տպաւորէ իւր կամքն ու հաճոյքը որպէս զի հետեւելով անոր՝ ազատ լինիմք ամեն տեսակ գերութիւններէ , յորս կաշկանդուած եմք այսօր գրեթէ ամենքնիս ալ :

Իայց եթէ պատահի որ իմ սիրելի պաշտօնակիցքս այնչափ առաքինացած լինին որ ազատ համարին զիրենք ամեն տեսակ թերութենէ և ծանր գայիրենց իմ խօսքերս , այն ատեն ամեն պակասութիւն իմ վրայ կառնուամ և այս ամենը ինձ և իմ ուղղութեան համար միայն ըսած կը լինիմ , սրտանց ուրախ լինելով իմ պաշտօնակցացս իմաստութեան , ժրութեան , առաւտածեռնութեան խաղաղասիրութեան , խոնարհութեան , պարկեշտութեան , ողբախոհութեան և օրինապահութեան վերայ :

Ս'եր սոյն երկու խօսքը լրացնելէ վերջը կուգեմք կարճ 'ի կարճոյ պատասխանել մեր այն ազնիւ հարց , եղբարց , և բարեկամաց , որք թէ ուղղակի և թէ անուղղակի քանի մը դիտողութիւն ընել հաճեցան :

1) Կրտսէն թէ « Ի սաճները լաւ են և ճշմարիտ , բայց հարկ չէր եկել ղեցակաւի մի խօսիլ եկեղեցականաց վերայ . - Ս'ենք ալ կրտսեմք . Այն որ լաւ է և ճշմարիտ , ուրիշ կը խօսուի թող խօսուի , ընդունելութեան արժանի է և ոչ դիտողութեան . իսկ եթէ ձեզ ծանր կուգայ ձեր պաշտօնակցին անկեղծութիւնը , ահա ես կը լռեմ , և դուք պատրաստ եղիք Արեւելեան Սամրոյ մէջ կարգալ և լսել . քանզի նա մօտերս սկսած է անկրօն կրօնաւորներ վերնագրով յօդուած մի հրատարակել , ուր կարծեմ խիստ տը

գեղ սկստի տեսնէք ձեր պատկերը . և
ահա գրողն աշխարհական է և առա-
ւել ամօթ կը բերէ ձեզ, բայց . . .

— 2) Լլսեն թէ, առանց բացա-
ռութեան բոլոր եկեղեցականները մէկ
ջրով լուացեր են . կը պատասխանեմք .
Այն խօսած եմք տգէտ, անգործ, ա-
գահ, խռովարար, հպարտ, պճնող
և օրինազանց եկեղեցականին վերայ .
այս կ'պակասութիւններէն չունեցողը,
եթէ կայ՝ թող մեր ակնածական յոր-
դանքն ընդունի . և թող գիտնայ որ
մեր խօսքերն իրեն համար չեն :

— 3) Հատերը կրտսն թէ, «Այս
ինչ երկու խօսք էր, որ ոչ լրացաւ և
ոչ լրանալիք ունի : Այս ալ կաւետեմ
անոնց, թէ ահա լրացաւ, սակայն
դեռ երկու խօսք ալ չեղաւ : Վանդի
նկատելով եկեղեցւոյ պաշտօնէից ղեղ-
ծեալ վիճակը, տեսնելով նոցա բուն
կոչման ներհակ բռնած ընթանցքին
և առ հասարակ սկսած դայթակոյ-
թիւննին, և քննելով սոցա շարժա-
ռիթները, այն ատեն մեր խօսածը
կէս խօսք ալ եղած չը լինիր տակաւին .
և եթէ այսպէս երթայ, դեռ եւս շատ
ու շատ պիտի խօսուի : Այլ մեր այս
չափը հերքեմք սեպելով կը լռեմք, յիշելով
այս տեղ մեր բազմերախտ Հօր Ա. Վրի-
գոր լուսաւորչի սա հետեւեալ պա-
տուական խօսքը . «Հնորհալից մտաց
և հաւատացելոց սակաւ բանք իրա-
տուց բաւական են առ 'ի ուղղութի',
իսկ անհաւատից և անհնորհաց՝ և յո-
լով բանք իրատուց ոչ ինչ օգուտ գոր-
ծեն, որոց խաւարեալ են միտք իւր-
եանց, և օտարացեալ են 'ի Հնորհաց
անտի Աստուծոյ » : (Եւսեպիանոս .

Ամբիէ Ա. Սարկիսեան :

ԺԱՄԵԼԵԿԱԳՐԵԿԵՒՔ

Փետրվար 4 ին փոքրիկ Յոյն տղայ
մի փողոցը խաղած ատեն նոյն տեղ
գտնուած հորին տախտակէ խաւիին
վոյց կայնելով խաւիք կը սահի և տը-
ղան հորին մէջ կ'անկանի . ընկելքը
խաղի զրաղած լինելով չեն տեսներ,
և յետոյ երբ զայն բնոռւելով չեն գրո-
ներ, կը ցրուին : Այնպիսի տղուն դը-
բաղդ ընտանիքը տեսնելով որ տղան
տուն չի դառնար, շատ խուզարկու-
թիւններ կ'ընեն, բայց անօգուտ . 'ի
վերջոյ Ջոհորոյն բերանը բաց լինելէն
կատկածելով մարդ իջեցուցին, որ ման-
կան անշունչ դիակը դուրս հանեց : Այս
դէպքը իրատ թող լինի ծնողաց, որ
իրենց զաւակները փողոց երթալ եւ
խաղալ չի թողուն, ուր բաց 'ի բա-
րոյսկան բիւր փտանքներէ, այսպէս
բնական վտանգներ ալ պակաս չեն :

— 10 . Յոյն Կալիսկոպոս մի Ուռ-
սաց վանքը պատած ատեն յանկարծա-
կի իյնալով կը մեռնի :

— 12 . Սաքսոնիայի Վուքսը Յոս-
պէ հասաւ, ուր ըստ արժանեցն
լնդ ունուեցաւ և հետեւեալ օրը կէս
օրէն յետոյ քաղաքս հասաւ, զոր դի-
մաւորելու գացին տեղւոյս Վսեմ. Կա-
ռավորիք ձիաւոր և հետեւակ զօրօք
և նուազարաններով . և Վերմանիոյ
Հիւստատան : Բաղաք մանելու ատեն
Թնթանթներ արձակելով տղջուկներն .
Նորին բարձրութիւնը իւր այցելու-
թիւնները կատարելով, նոյն շքեղ
հանդիսիւ ամսոյս 18ին քաղաքէս մեկ-
նեցաւ :

— Յոյն միաբանութիւնը տեղացի մի
քանի աղքատ ընտանեաց հաց տալը
դադրեցուց : Նորընտիր Պատրիարքին
սրտածառաւ միաբանութեան և տե-
ղացի ժողովրդոց մէջ եղած անհամա-
ձայնութիւնը տակաւին կը շարունա-